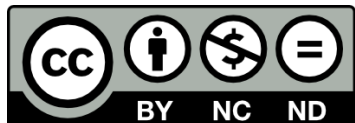

Θεατρική Αγωγή για Έκφραση και Επικοινωνία

Ενότητα 7: Αυθορμητισμός

Ευαγγελία Παπαγεωργίου
Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

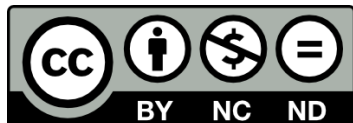
Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Αυθορμητισμός

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα ενότητας

1. Ο αυθορμητισμός στον αυτοσχεδιασμό.
2. Προτεινόμενες δράσεις/ασκήσεις/παιχνίδια.

Σκοποί ενότητας

1. Οι φοιτητές/τριες να αντιδρούν αυθόρμητα σε ερεθίσματα που έχουν σχέση με παραστάσεις που έχουν αποκτηθεί από τη λειτουργία των αισθήσεών τους.
2. Να ρισκάρουν την "εικόνα" τους, αντιδρώντας αυθόρμητα σε άλλα πρόσωπα στην ομαδική δουλειά.
3. Να ανταποκρίνονται σε έναν φανταστικό ρόλο σε μια δεδομένη κατάσταση, χρησιμοποιώντας αυθόρμητα τη φαντασία τους για να δημιουργήσουν κίνηση, φωνή και σωματική έκφραση.
4. Να μάθουν να συγκεντρώνονται και να δουλεύουν στο "τώρα", να ακούν, να εστιάζουν και να αντιδρούν με μεγαλύτερη ειλικρίνεια, από το υποσυνείδητό τους.
5. Να μάθουν να αποδέχονται τις ιδέες τους, τις ιδέες των συμπαικτών/τριών τους και τις ιδέες της ομάδας.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

**Ο αυθορμητισμός στον
αυτοσχεδιασμό.**

Ο ορισμός του αυθορμητισμού

- Ο αυθορμητισμός ορίζεται σαν τη διαδικασία από τη γέννηση του φυσικού συναισθήματος ως την εξωτερίκευσή του, διαδικασία που δεν υφίσταται εξωτερικούς περιορισμούς, ή σαν κάτι που ξεπηδά από ένα σκίρτημα της στιγμής και που δεν είναι αποτέλεσμα λογικής διαδικασίας. Το κεντρικό σημείο στη δουλειά με τον αυθορμητισμό είναι το να ξαναμάθουμε την ικανότητα να λέμε και να κάνουμε το πρώτο πράγμα που μας έρχεται στο μυαλό. Επομένως, αυθορμητισμός στον αυτοσχεδιασμό είναι το να κάνεις ό,τι σου έρχεται στο μυαλό και το να παίρνεις ρίσκα. Ο αυθορμητισμός κάνει τους ηθοποιούς να παραμένουν ειλικρινείς στις ενέργειες και στις αντιδράσεις τους.

Τα τρία επίπεδα υποστήριξης

Τρία επίπεδα υποστήριξης πρέπει να υπάρχουν, ώστε οι παίκτες να νοιώθουν άνετα στο να είναι αυθόρμητοι:

- Οι παίκτες θα πρέπει να επιτρέπουν στον εαυτό τους να είναι αυθόρμητοι.
- Καθένας να μην κριτικάρει τον άλλον, αλλά να τον βοηθάει.
- Οι παίκτες πρέπει να είναι συγκεντρωμένοι στο παρόν κάθε στιγμής και να ακολουθούν εκείνο που έρχεται.

Βασικά στοιχεία της ομαδικής δουλειάς

- Η λογοκρισία πρέπει να βρίσκεται σε χαμηλότατα επίπεδα.
- Πρέπει να υπάρχει αίσθηση αποδοχής, αλληλεγγύης και βοήθειας, έτσι ώστε το αυτοσχεδιαστικό υλικό να "ανοίξει", να γίνει πιο πλούσιο, να αναπτυχθεί.
- Η ελευθερία έκφρασης πρέπει να επιτευχθεί στην ομάδα ώστε, μετά, οι μαθητές να νοιώσουν ελεύθεροι να ρισκάρουν την εικόνα τους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

**Προτεινόμενες
δράσεις/ασκήσεις/παιχνίδια.**

Παιχνίδι μπάλας

- Στεκόμαστε σε κύκλο και πετάμε μια φανταστική μπάλα ο ένας στον άλλον. Πριν τη ρίξουμε πρέπει να ψάχνουμε με τη ματιά το πρόσωπο στο οποίο πρόκειται να τη ρίξουμε. Πρέπει επίσης να διατηρούμε τη "μπάλα" στο ίδιο "μέγεθος" και "βάρος". Σα να πρόκειται για αληθινή μπάλα, να μη την πετάμε πολύ δυνατά για να μη χτυπήσουμε τον απέναντι, ούτε πολύ ψηλά γιατί δε θα μπορεί να την πιάσει. Να είμαστε συγκεντρωμένοι. Να μη μιλάμε και να έχουμε τα μάτια μας και το μυαλό μας στη μπάλα και στο παιχνίδι. Προσπαθούμε να είμαστε ρεαλιστικοί και όχι αστείοι και να κάνουμε το παιχνίδι να προχωρήσει.

Αυθορητισμός και κριτική σκέψη

- Η ολοκληρωτική συμμετοχή είναι πολύ σημαντική στη διαδικασία του αυθορητισμού. Επομένως, η κριτική σκέψη θα πρέπει να ενεργοποιείται είτε πριν είτε μετά τον αυτοσχεδιασμό, αλλά ποτέ κατά τη διάρκειά του, για να δώσει χώρο στην αυθόρμητη δράση. Η αντίδραση, λοιπόν, στα ερεθίσματα θα πρέπει να γίνεται χωρίς σκέψη.

Μπάλα ήχου

- Οι φοιτητές στέκονται σε κύκλο και πετούν ο ένας στον άλλον μια φανταστική μπάλα, κρατώντας επαφή με τα μάτια με αυτόν στον οποίο πετούν τη μπάλα. Όταν ο πρώτος παίκτης πετάει τη μπάλα, κάνει έναν ήχο. Όταν ο δεύτερος παίκτης πιάνει τη μπάλα επαναλαμβάνει τον ίδιο ήχο και μετά πετάει τη μπάλα σε έναν άλλο κάνοντας έναν καινούριο ήχο. Οι παίκτες πρέπει να αρχίζουν σιγά σιγά να αυξάνουν την ταχύτητα καθώς θα αισθάνονται όλο και πιο άνετα στο παιχνίδι.

Μπάλα λέξης

- Πάλι σε κύκλο, αυτή τη φορά οι φοιτητές πετούν την φανταστική μπάλα και λένε μια λέξη. Όποιος πιάνει τη μπάλα πρέπει να πει την πρώτη λέξη που θα του έρθει στο μυαλό με ελεύθερο συνειρμό. Είναι ένα παιχνίδι ελεύθερων συνειρμών. Κανείς δεν πρέπει να λογοκρίνει τους παίκτες, αντιθέτως, πρέπει να τους ενθαρρύνουμε να λένε γρήγορα τις νέες λέξεις. Οι παίκτες δεν πρέπει να έχουν τον καιρό να σκεφτούν μια λέξη, αλλά απλώς να αντιδρούν αμέσως.

Μπάλα εικόνας

- Οι παίκτες στέκονται σε κύκλο και πετούν τη φανταστική μπάλα ο ένας στον άλλο. Μετά την επαφή με τα μάτια, ο παίκτης λέει μια φράση που δηλώνει εικόνα. Ο παίκτης που πιάνει τη μπάλα πρέπει να δώσει μια άλλη εικόνα που του ήρθε στο νου με συνειρμό, εξ αιτίας της πρώτης, πετώντας την εικόνα σε έναν άλλον παίκτη που πρέπει να απαντήσει. Προσέξτε, ώστε οι εικόνες να προχωρούν και αντιδράτε με την πρώτη εικόνα που σας έρχεται στο μυαλό. Να αντιδράτε στην τελευταία εικόνα που ακούστηκε. Να είστε αυθόρμητοι, να βοηθάτε τους συμπαίκτες σας με την ανοχή σας και να μην κατακρίνετε. Οποιαδήποτε εικόνα είναι αποδεκτή.

Γραμμή φωτιάς

- Η τάξη χωρίζεται σε ομάδες των 4 – 5 ατόμων. Ένα πρόσωπο στέκεται απέναντι από τα υπόλοιπα της ομάδας του. Αυτοί που στέκονται στη γραμμή εναλλάσσονται στο να προφέρουν μια λέξη σαν να "πυροβολούν" τον παίκτη που είναι μόνος απέναντί τους. Εκείνος πάλι, απαντά σε κάθε λέξη με μια άλλη λέξη, όποια έρχεται στο μυαλό του πρώτη. Οι παίκτες στη γραμμή δεν χρειάζεται να κάνουν συνειρμούς σε σχέση με τις λέξεις που προηγούνται. Το παιχνίδι υποχρεώνει το μόνο παίκτη να είναι πολύ αυθόρμητος και να λέει το πρώτο πράγμα που του έρχεται στο μυαλό. Οποτεδήποτε ο μόνος παίκτης νοιώσει ότι δε μπορεί να συνεχίσει άλλο, παίρνει θέση στη "γραμμή πυρός" ανάμεσα στους άλλους κι ένας άλλος παίκτης παίρνει τη θέση του. Το παιχνίδι πρέπει να είναι πολύ γρήγορο, ακόμη κι αν οι συνειρμοί δεν έχουν νόημα.

Ανάθεση εργασίας

- Τα άτομα αναλαμβάνουν να συναντηθούν εκτός μαθήματος με σκοπό να θυμηθούν τις κινήσεις τους στο θέμα που δόθηκε, δηλαδή στο φανταστικό εξωτερικό ερέθισμα. Έπειτα, αφού επιλέξουν ένα διδακτικό αντικείμενο που εμπεριέχει ιστορίες, πρέπει να επιλέξουν θεατρικά πρόσωπα από κάποια σκηνή και να προσπαθήσουν να ανταποκριθούν σε αυτό το ερέθισμα, όπως θα το απέδιδαν μέσα σε μία σχολική τάξη.

Τι κάνεις;

- Οι παίκτες χωρίζονται σε ζευγάρια. Ο ένας αρχίζει να παριστά μια δραστηριότητα και ο επόμενος ρωτάει "τι κάνεις;" Ο πρώτος απαντάει με μια δραστηριότητα εντελώς διαφορετική από εκείνη που αναπαριστά. Ο δεύτερος παίκτης αμέσως αναπαριστά αυτή τη νέα δραστηριότητα. Το παιχνίδι προχωράει ως ότου κάποιος παίκτης κάνει λάθος ή ώσπου να απαντήσει με μια δραστηριότητα πολύ κοντινή σε αυτό που παριστάνει. Ο στόχος του παιχνιδιού, εκτός από την καλλιέργεια του αυθορμητισμού, είναι και η εξάσκηση στο να αποτραβάς την προσοχή από την εστία. Οι παίκτες μαθαίνουν να είναι γρήγοροι και οι πιο σβέλτοι, να επινοούν πολύ ασυνήθιστες δραστηριότητες για να ξαφνιάσουν τους αντιπάλους τους.

Άλλα προτεινόμενα θεατρικά παιχνίδια

- **Ιστορία μίας λέξης:** Οι φοιτητές σχηματίζουν κύκλο και δημιουργούν μια ιστορία λέγοντας ο καθένας με τη σειρά μία λέξη. Στόχος είναι να κρατάμε την ιστορία σε ένα επίπεδο ως προς το νόημα. Αφού γίνει αρκετά κατανοητός ο μηχανισμός, περνάμε στην έννοια της "επανεκσώμωσης", δηλαδή όταν μια εικόνα/ ιδέα ή ένας χαρακτήρας που εμφανίστηκε νωρίτερα στην ιστορία επανεμφανίζεται.
- **Ιστορία δύο λέξεων:** Οι παίκτες σε ζευγάρια (τα άτομα να μη γνωρίζονται πολύ καλά) επινοούν μια ιστορία λέγοντας ο καθένας δύο λέξεις, π.χ. ο πρώτος λέει " μια μέρα", ο παρτενέρ λέει " πήγα στο", κ.λπ. Οι παίκτες πρέπει να μιλούν όσο πιο γρήγορα μπορούν. Και πάλι, στόχος είναι να μη σκεφτόμαστε πράγματα σχετικά με την ιστορία, να μην τη συζητάμε ή να την προγραμματίζουμε, αλλά να την αφήνουμε απλώς να κυλάει, να εξελίσσεται. Αν κάποιος από λάθος πει τρεις λέξεις ή μία, δεν πειράζει, η ιδέα είναι να μη σταματάμε.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 1

Α. Θέατρο (Ιστορία, Θεωρία, Σημειολογία, Σημειωτική, Πρακτική), Θεατρική Αγωγή:

- Γραμματάς, Θεόδωρος, *Διδακτική του Θεάτρου*, Αθήνα, τυπωθήτω/Δαρδανός, 1999.
- Elam, Keir, *Η σημειωτική θεάτρου και δράματος*, μτφ. εισαγ. Καίτη Διαμαντάκου, επιμ., μτφ. Δημήτρης Τσατσούλης, σειρά: η τέχνη του θεάματος, κατεύθυνση: θεωρία θεάτρου και εικόνας, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2001, [Keir Elam, *The semiotics of Theatre and Drama*, 1980.]
- Hartnoll, Phyllis, *Ιστορία του Θεάτρου*, μτφ. Ρούλα Πατεράκη, Υποδομή, Αθήνα, 1980 [=Hartnoll, Phyllis, *A Concise History of the Theatre*, Λονδίνο και Νέα Υόρκη: Thames & Hudson, 1968].
- Jacques, David, *Μάθηση σε ομάδες: Εγχειρίδιο για όσους συντονίζουν ομάδες ενήλικων εκπαιδευομένων*, μετ. Νίκη Φίλλιπς, Μεταίχιμο, Αθήνα, 2004.
- Λεκόκ, Ζακ, *Το ποιητικό σώμα, μια διδασκαλία της θεατρικής πράξης*, μετ. Έλενα Βόγλη Κοάν, Αθήνα 2005.
- Μποζίζιο, Πάολο, *Ιστορία του θεάτρου*, 2 τόμοι, μτφ.-επιμ. Ελένη Νταρακλίτσα, Αιγόκερως, Αθήνα 2006.
- Μπρουκ, Πήτερ *Η σκηνή χωρίς όρια*, χ.μετ., Εγνατία, Θεσσαλονίκη, 1976.
- Μπρουκ, Πήτερ *Η ανοιχτή πόρτα*, ΚΟΑΝ, Αθήνα, 1998.
- Μπρουκ, Πήτερ, *Ένας άλλος κόσμος*, μετ. Ελένη Καραμπέτσου, Εστία, Αθήνα, 1999.
- Παπανδρέου, Νικηφόρος, *Περί Θεάτρου*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη, 1989.
- Πεφάνης, Γιώργος, *Το θέατρο και τα σύμβολα*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1997.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 2

- Πούχνερ, Βάλτερ, *Σημειολογία του Θεάτρου*, Παϊρίδη, Αθήνα 1985.
- Τσατσούλης Δημήτρης, *Σημειολογικές προσεγγίσεις του θεατρικού φαινομένου*, Δελφίνοι ΕΠΕ, Αθήνα, 1997.
- Φέλντενκράϊς, Μος, *Συνειδητοποίηση διά μέσου της κίνησης*, μετ. Νταΐζη Λιακοπούλου, Θυμάρι Αθήνα 1994.
- Auslander, Philip, *From Acting to Performance, Essays in Modernism and Postmodernism*, Routledge, Λονδίνο και Νέα Υόρκη, 1978.
- Boal, Augusto, Adrian Jackson, *The aesthetics of the oppressed*, Routledge, Λονδίνο, 2006.
- Boal, Augusto, *Legislative Theatre: using performance to make politics*, Routledge, Λονδίνο, 1998.
- Boal, Augusto. *The rainbow of desire: the Boal method of theatre and therapy*, Routledge, Λονδίνο, 1995.
- Boal, Augusto, *Games for actors and non-actors* Routledge, Λονδίνο, 1992.
- Boal, Augusto, *Theatre of the Oppressed*, Pluto Press, Λονδίνο, 2002 [1979].
- Bosisio, Paolo, *Teatro dell' Occidente. Elementi di storia della drammaturgia e dello spettacolo teatrale*, LED, Μιλάνο, 1996 [=Bosisio, Paolo, *Teatro dell' Occidente. Elementi di storia della drammaturgia e dello spettacolo teatrale*, 2 τμ., LED, Μιλάνο, 2006].
- Brockett, Oscar G., *History of the Theatre*, Allyn and Bacon, Βοστώνη, 1987 (5^η έκδ.) [1968]].
- Chevalier, Alain, Michèle Pagnoux, René Hainaux (επιμ.), *Les Fondements du Mouvement Scénique*, Centre de Recherches et de Formation Théâtrales en Wallonie, Rumeur des Ages και Maison de Polichinelle, La Rochelle, 1993.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 3

- Cohen Cruz, Mady Shutzman, *A Boal companion: dialogues on theatre and cultural politics*, Routledge, Λονδίνο, 2007 [1950].
 - Dort, Bernard «La condition sociologique de la mise en scène», στο *Théâtres: essais*, Seuil, Paris, 1986.
 - Karlson, Marvin, *Theories of the Theatre*, Cornell University Press, 1996.
 - Moussinac, Léon, *Le théâtre des origines à nos jours*, Amiot Dumont, Παρίσι, 1957.
 - Pandolfi, Vito, *Storia universale del teatro drammatico*, 2 τ., Unione tipografico-editrice torinese, Τορίνο, 1964.
 - Pavis, Patrice, *Problèmes de Sémiologie Théâtrale*, Les Presses Universitaires du Quebec, Κεμπέκ, 1976.
 - Pavis, Patrice, *Voix et images de la scène*, Presses Universitaires de Lille, Λίλλη, 1985.
 - Serpieri, Alessandro κ.ά., *Come comunica il teatro: dal testo alla scena*, Il Formichiere, Μιλάνο, 1978.
 - Styan, J. L., *Modern Drama in Theory and Practice*, 3 τ., Cambridge University Press, Καίμπριτζ 1981.
 - Wickham, Glynne *A History of the Theatre*, Phaidon, Λονδίνο, 1992.
 - Zarilli, Philip B., *Acting (Re)considered, a theoretical and practical guide*, Routledge, Λονδίνο και Νέα Υόρκη, 1955.
- Β. Έκφραση/Επικοινωνία, Ψυχολογία, Ανθρώπινες σχέσεις:
- Αδαλόγλου, Κ., Αυδή, Α., Λόππα, Ε., Τάνη, Δ., Τσολάκη, Χ., *Εκφραση- Εκθεση*, τεύχος Α', Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων, Αθήνα, 2002.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 4

- Bateson, Birdwistell, Goffman, Jackson, Hall, Scheflen, Sigman, Watzlawick, *επικοινωνία*, επιμ. Yves Winkin, Μάγια, Αθήνα, 2000.
- Bruner, Jerome, *Πράξεις νοήματος*, επιμ. Μανώλης Τσαγκαράκης, Αλέξης Ζώτος, μτφ. Ήβη Ρόκου, Γιώργος Καλομοίρης, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1997 [Jerome Bruner, *Acts of meaning*].
- Feldenkrais, Moshe, *Ο ικανός εαυτός. Η απελευθέρωση της δυναμικής του σώματος και του νου: Ένας οδηγός για τον αυθορμητισμό*, μτφ. Δημήτρης Γιαννόπουλος, Θυμάρι, Αθήνα, 1996.
- Μπακιρτζής Ν., Κωνσταντίνος, *Επικοινωνία και Αγωγή*, Γ. Δαρδανός - Κ. Δαρδανός Ο.Ε. (Gutenberg), Αθήνα, 2004.
- Μπακιρτζής Ν., Κωνσταντίνος, *Η δυναμική της αλληλεπίδρασης στην επικοινωνία*, Γ. Δαρδανός - Κ. Δαρδανός Ο.Ε. (Gutenberg) Αθήνα 2003.
- Ναυρίδης, Κλήμης, *Ψυχολογία των ομάδων- Κλινική ψυχοδυναμική Προσέγγιση*, Παπαζήσης, Αθήνα, 2005.
- Σακαλάκη, Μαρία, *Ψυχολογία της επικοινωνίας*, Παπαζήση, Αθήνα 1994.
- Τσολάκης, Χρίστος, *τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική*, ραδιοφ. σταθμός 9.58 της ΕΡΤ-3 και Νησίδες, Σκόπελος, 1999.
- Watzlawick Paul, Janet Beavin Bavelas, Don D. Jackson, *Ανθρώπινη Επικοινωνία και οι επιδράσεις της στη συμπεριφορά- τα πρότυπα, οι παθολογίες και τα παράδοξα*, μετ. Ασπα Γολέμη, επιμ. Κάτια Χαραλαμπίκη, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2005.
- Bateson, Gregory, «A Theory of Play and Fantasy», *Steps to an Ecology of Mind*, Jason Aronson Inc., Northvale, New Jersey και Λονδίνο, 1972.
- Goffman, Erving, *The presentation of self in Everyday Life*. Doubleday, Νέα Υόρκη, 1959.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 5

Γ. Θεατροπαιδαγωγική, Παιδαγωγική:

- Άλκηστις, *Το αυτοσχέδιο θέατρο στο σχολείο, Προετοιμασία για τη δραματοποίηση*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1989.
- Άλκηστις, *Μαύρη αγελάδα, άσπρη αγελάδα, Δραματική Τέχνη στην Εκπαίδευση και διαπολιτισμικότητα*, Τόπος, Αθήνα 2008.
- Αυδή, Αύρα, Μελίνα Χατζηγεωργίου, *Η τέχνη του Δράματος στην Εκπαίδευση: 48 προτάσεις για εργαστήρια θεατρικής αγωγής*, Μεταίχμιο, Αθήνα, 2007.
- Γούναρη, Παναγιώτα, Γιώργος Γρόλλιος (επιμ.), *Κριτική Παιδαγωγική, μια συλλογή κειμένων*, Gutenberg (παιδαγωγική σειρά), 2010.
- Γραμματάς, Θεόδωρος, *Θέατρο και Παιδεία*, Νηρηίδες, Αθήνα 1998.
- Δαφέρμος, Μανόλης, *Η Πολιτισμική-ιστορική θεωρία του Vygotsky. Φιλοσοφικές-ψυχολογικές-παιδαγωγικές διαστάσεις*, Ατραπός, Αθήνα 2002.
- Κατσαρίδου, Μάρθα, *Η μέθοδος της δραματοποίησης στη διδασκαλία της λογοτεχνίας*, διδακτορική διατριβή, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη 2011.
- Κοντογιάννη, Άλκηστις, *Το βιβλίο της δραματοποίησης*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1998.
- Μακρυγιάννη, Δήμητρα, *Κόσμοι της παιδικής ηλικίας*, νήσος, Αθήνα, 2003.
- Ματσαγγούρας, Ηλίας, *Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία και Μάθηση: για το καθημερινό μάθημα, το ολόημερο σχολείο και για τα περιβαλλοντικά, τα Πολιτιστικά και Ευρωπαϊκής Συνεργασίας Προγράμματα*, Γρηγόρης, Αθήνα, 2004.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 6

- Μπακονικόλα, Χαρά, *Θέατρο και Σχολείο: ΙΙ. Η Θεατρική σχολική δημιουργία*, Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, Επτάλοφος, Αθήνα, 2002.
- Roehrs, H., *Το κίνημα της προοδευτικής εκπαίδευσης*, Αφ. Κυριακίδη.
- Χρυσαφίδης, Κ. *Βιωματική-Επικοινωνιακή Διδασκαλία: Η εφαρμογή της μεθόδου Project στο σχολείο*, Gutenberg, Αθήνα, 1994.
- Φράγκος Π., Χρήστος, *Ψυχοπαιδαγωγική. Θέματα παιδαγωγικής ψυχολογίας, παιδείας, διδακτικής και μάθησης*, Γ. Δαρδανός - Κ. Δαρδανός Ο.Ε., (Gutenberg), Αθήνα 1994.
- Bolton, Gavin, *Drama as Education, an argument for placing drama at the centre of the curriculum*, Longman, Έσσεξ, 1984.
- Freire Paulo, *Pedagogy of the Oppressed*, Continuum, Νέα Υόρκη 2002.
- Kupper, Petra, Robertson, Gwen, *The community performance reader*, Routledge, 2007.
- Needlands & Goode, *Structuring Drama Work: A Handbook of Available Forms in Theatre and Drama*, Cambridge University Press, Καίμπρητζ, 2000.
- Snyders, Georges, *La joie à l' école*, PUF, Παρίσι, 1986.
- O' Tool, John, *The Process of Drama, Negotiating Art and Meaning*, Routledge, Λονδίνο 1992.
- Wagner, Betty Jane, *Dorothy Heathcote: Drama as a Learning Medium*, Heinemann, Λονδίνο, 1999.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ευαγγελία Παπαγεωργίου. «Θεατρική Αγωγή για Έκφραση και Επικοινωνία. Αυθορητισμός». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS231/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

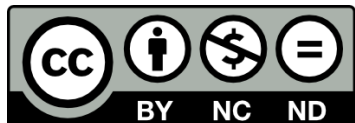
[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Κερμανίδου Θεοδώρα
Θεσσαλονίκη, Χειμερινό εξάμηνο 2014-2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

